

Регіональна політика і територіальний розвиток

УДК 330.3:330.15:342.35(477)
JEL O13, Q21, Q28, Q32

М. А. Хвесик, І. К. Бистряков, Д. В. Клиновий

Євроінтеграційний концепт забезпечення сталого просторового розвитку України

Стаття присвячена концептуальним підходам до реалізації євроінтеграційних прагнень України через забезпечення її сталого просторового розвитку інноваційними механізмами системної економіки, децентралізацію та залучення влади і бізнесу до співпраці через механізми публічно-приватного партнерства. Метою публікації є окреслення загального євроінтеграційного концепту забезпечення сталого просторового розвитку України, побудованого на застосуванні різноманітних форм та інструментів публічно-приватного партнерства в умовах поточної неспроможності публічного сектору забезпечити сталий і збалансований розвиток територій та їхню конкурентоспроможність в середовищі глобальної економіки. Наголошено на важливості формування платформних бізнес-екосистем публічно-приватної співпраці та запровадження європейських форм управління просторовим розвитком за типом агенцій та проектних офісів а також розширення прав громад у використанні природних ресурсів як активів територіального розвитку.

Ключові слова: євроінтеграція, сталий просторовий розвиток, природні ресурси, публічно-приватне партнерство.

Постановка проблеми. Реалізація євроінтеграційних прагнень України є неможливою без забезпечення її сталого просторового розвитку. Цілісність природного середовища Європи залежить від наявності і ступеня ефективності співробітництва між країнами, проведення ними загальної узгодженої політики сталого розвитку. Безумовна значущість досягнення гармонійного усталеного співрозвитку економічної, соціальної та екологічної сфер суспільної діяльності підтверджується постійним пошуком адекватних цьому стратегій, тактик, механізмів, інструментів, засобів, заходів політики ЄС щодо просторового розвитку країн-членів Євросоюзу та європростору загалом. Відповідно, результатом цього є те, що країни-члени ЄС мають одну з найкращих у світі моделей гнучкої регіональної політики, яка сприяє сталому просторовому розвитку регіонів Євросоюзу. У світлі євроінтеграційних процесів напями трансформації механізму управління України природними ресурсами передбачають пошук інноваційних шляхів у контексті адаптації не лише поточної, а й перспективної європейської практики управління природними ресурсами. У такому разі необхідно застосувати відповідні механізми природно-ресурсного менеджменту на основі закордонного досвіду, які би орієнтували на управління природними ресурсами місцевих громад, у межах імплементації принципів «зеленої», «синьої», «інклюзивної» економіки, «наноекономіки», «GoodGovernance» (належного врядування), «Public-Private Partnership» (публічно-приватного партнерства) на засадах впровадження відповідального з соціальних і екологічних позицій місцевого самоврядування, котре користується економічною свободою та достатніми власними фінансовими ресурсами розвитку, що вимагає наявності відповідного рамкового концепту.

Аналіз останніх досліджень. На сьогодні сучасну концепцію сталого просторового розвитку ЄС представлено такими базовими європейськими документами, як Керівні принципи сталого просторового розвитку Ради Європи (Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent)

© М. А. Хвесик, І. К. Бистряков, Д. В. Клиновий, 2018.

[1] та Європейська перспектива просторового розвитку (До збалансованого і сталого розвитку територій ЄС) (European Spatial Development Perspective (Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union), ESDP) [2]. Загальну теоретико-практичну базу публічно-приватного партнерства як інструменту управління просторовим розвитком закладено роботами Т. Боверта [3], Г. Ходжа [4], І. К'вака [5], Т. Петерса [6], М. Ван Хайсте [7], Л. Шарингера [8] та інших дослідників. У країнах-членах СНД та в Україні на сьогодні накопичено помітну кількість робіт у царині теорії та практики застосування публічно-приватного партнерства в управлінні економікою, щодо чого варто виділити, зокрема, роботи таких дослідників, як О. О. Бутник, В. Г. Варнавський, О. М. Головінов, С. М. Грищенко, Т. І. Єфименко, Є. Л. Черевиков, К. В. Павлюк, А. І. Кредісов, А. О. Білоус, Н. Г. Дутко, І. В. Запатріна, І. В. Іголкін, Г. Калікова, А. Рахмидинова, С. А. Квітка, Н. А. Клевцевич, О. В. Озерчук, І. А. Островський, С. М. Павлюк, С. В. Підгаєць, Н. В. Сментина, Р. В. Хусаїнов, П. І. Шилепницький, включаючи наукові праці, пов'язані з проблемами імплементації у сферу публічного адміністрування в Україні зарубіжного досвіду публічно-приватних відносин. Так, зокрема, роботи [9-12] присвячені аналізу європейського та світового досвіду застосування моделей публічно-приватного партнерства, у праці [13] проаналізовано публічно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні, робота [14] зосереджена на публічно-приватних партнерських відносинах як інструментах регіонального розвитку; екосистемна складова публічно-приватного партнерства висвітлена у роботі [15], а роль державно-приватної співпраці у забезпеченні збалансованого розвитку територіальних соціально-економічних систем – у праці [16]. Проте загального концепту забезпечення сталого просторового розвитку країни та її регіонів на базі залучення у сферу господарського обігу природного капіталу приватних партнерів за допомогою сучасних європейських інструментів публічно-приватного партнерства наразі не запропоновано, що й потребує окремого дослідження.

Мета статті – окреслення загального євроінтеграційного концепту забезпечення сталого просторового розвитку України, побудованого на застосуванні різноманітних форм та інструментів публічно-приватного партнерства в умовах поточної неспроможності публічного сектору забезпечити сталий і збалансований розвиток територій та їхню конкурентоспроможність у середовищі глобальної економіки.

Основні результати дослідження. Аналіз європейських документів, зокрема, Європейської перспективи просторового розвитку (До збалансованого і сталого розвитку територій ЄС) (European Spatial Development Perspective (Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union), ESDP) [2] показує, що в них окремо наголошується на тому, що політика просторового розвитку сприяє сталому розвитку ЄС через збалансовану просторову структуру. Це потребує визначення пріоритетних підходів, спираючись на які можливо вибудувати очікувані інституційні зміни і досягти збалансування екологічної, економічної й соціальної складових розвитку держави шляхом, по-перше, запровадження інноваційних механізмів системної економіки («зеленої», «синьої», «платформної», «наноекономіки» та ін.); по-друге, децентралізаційних перетворень і передачі значною мірою на місця повноважень щодо використання у господарському обігу природних активів, і, по-третє, залучення влади і бізнесу до співпраці через механізми публічно-приватного партнерства (ППП).

Загальні базові європейські моделі публічно-приватного партнерства, які характеризуються специфічними формами відносин власності, джерелами фінансування та управління, включають модель власника, яка передбачає етапи планування, організації, будівництва, фінансування, експлуатації об'єктів

на умовах публічно-приватного партнерства; орендну модель, що передбачає укладання договорів на довгостроковій основі; інвестиційну модель лізингу, яка побудована на механізмах поетапного викупу об'єкта; операторську та договірну моделі, сутність яких полягає в організації експлуатації об'єктів на умовах публічно-приватного партнерства; концесійну модель, що заснована на експлуатації об'єктів на основі публічно-приватної взаємодії з отриманням платежів від користувачів.

На основі вказаних моделей розвиваються основні два формати публічно-приватного партнерства. Перший формат включає в себе державно-приватні партнерства, у яких співробітництво між державним і приватним сектором базуються винятково на договірно-контрактних зв'язках (контрактна форма) без створення структур спільної діяльності.

Другий формат охоплює державно-приватні партнерства з інституційною природою, що передбачає співпрацю між державним і приватним секторами в межах окремої спільної структури, у якій тим чи іншим чином зафіксовано державну / муніципальну та приватну частку власності (інституціональна форма).

На основі аналізу проблеми імплементації європейських форм і механізмів ППП у практику просторового управління природокористуванням констатовано, що в Україні нормативно-правову базу відносин ППП стосовно природно-господарської сфери, поряд з законодавством про природні ресурси, сформовано низкою законодавчих актів, включаючи відповідні Закони («Про державно-приватне партнерство», «Про Угоди про розподіл продукції» та «Про концесії» тощо), які з різним ступенем досконалості формують правове поле використання публічно-приватних інструментів забезпечення просторового розвитку і вимагають подальшого взаємоузгодження між собою та доповнення відповідно до європейської практики ППП.

Дослідження європейського досвіду формування сучасної політики просторового розвитку виявило, що її опірне теоретико-методологічне підґрунтя становить парадигма екологізбалансованого сталого розвитку, яка реалізується через поєднання та синергетичну дію трьох взаємообумовлених підходів: децентралізованого управління природокористуванням; концепту забезпечення просторового регіонального розвитку на основі публічно-приватних відносин у співпраці влади, бізнесу і населення; концепту «зеленої» економіки як базового економічного механізму реалізації вимог екологічної сталості господарювання в контексті просторового розвитку.

При цьому загальна ідея інноваційного євроінтеграційного концепту управління сталим просторовим розвитком полягає у тому, щоб за європейським неоліберальним підходом, в умовах фінансових обмежень і неспроможності публічного сектору з управлінських і ресурсних позицій забезпечити сталість розвитку територій, реалізувати в умовах децентралізації влади вирішення проблеми сталості розвитку через різноманітні та такі, що враховують специфіку кожної окремої території механізми публічно-приватної співпраці, котрими забезпечуватиметься фінансування та управління проєктів, спрямованих на посилення слабких позицій у господарській системі територій і забезпечення ефективного вирішення економічних, екологічних і соціальних проблем, враховуючи економіко-технологічні трансформації.

На основі європейського досвіду просторового планування можна визначити основні переваги застосування ППП для владних структур, а саме: скорочення витрат на надання послуг; активізацію інвестиційної діяльності; ефективне управління майном; економію бюджетних коштів; використання досвіду приватного бізнесу; підвищення ефективності інфраструктури; розвиток проєктного фінансування; рівний діалог між владою і бізнесом; створення робочих місць тощо. Основними перевагами для бізнесу при цьому є: залучення бюджетних коштів до комерційних

проектів; доступ до раніше закритих сфер економіки можливості пільгового кредитування під державні гарантії; підвищення статусу проекту через участь державного партнера; позитивний імідж у суспільстві; оптимізація розподілу ризиків тощо.

Таким чином, базовим орієнтиром для концепту забезпечення сталого просторового розвитку України можна вважати загальноєвропейський орієнтир регіональної політики ЄС, провідною метою котрої є згуртування і конвергенція усіх територій ЄС та посилення їхньої глобально-локальної конкурентоспроможності на основі механізмів забезпечення саморозвитку територій через надання їм широких повноважень в управлінні територіальною економікою шляхом децентралізації, а також шляхом залучення бізнес-структур, через механізми публічно-приватної співпраці, до вирішення проблем територіального розвитку в умовах загальної неспроможності публічного сектору забезпечити сталість розвитку громад і регіонів.

На базі комплексного поєднання цих підходів нами визначено загальний євроінтеграційний концепт управління сталим просторовим розвитком України. Він розуміється нами як створення системи управління сталим просторовим розвитком, яка забезпечуватиме на основі європейського та світового досвіду децентралізованого управління природними ресурсами за участю місцевих громад і відповідально-сталого управління природокористуванням високоефективну інтеграцію природних ресурсів до господарського обігу через різноманітні механізми публічно-приватної взаємодії таким чином, щоб для кожної системної складової господарського простору країни через високоефективну інформаційно-комунікативну систему платформної взаємодії публічних, приватних структур і населення було обрано з усього їх різноманіття ті механізми ППП, якими забезпечуватиметься через баланс природно-господарських інтересів якнайефективніше з економічного, екологічного та соціального поглядів залучення природних ресурсів до господарського обігу як активів, організація виробництва товарів і послуг для задоволення потреб населення і виробничих структур, отримання високих доходів від природокористування та їх ефективний розподіл в інтересах усіх учасників економічної діяльності (рис. 1).

Ефективність і сталість розвитку просторових утворень при цьому забезпечуватиметься саме різноманітністю механізмів публічно-приватного партнерства, адаптованих відповідно до територіальної специфіки господарювання

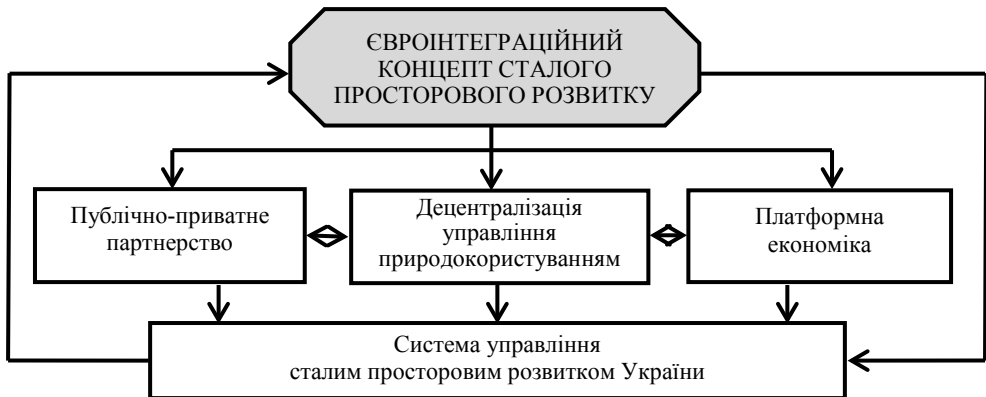

Рис. 1. Складові євроінтеграційного концепту управління сталим просторовим розвитком

Побудовано авторами.

у різноманітних сферах природокористування на різних територіях країни, застосовуваних згідно з потребами територіального розвитку на основі консенсусу публічних і приватних інтересів у децентралізованій системі управління природокористуванням, досягнутого за принципами «належного врядування», шляхом відкритого, прозорого і взаємовідповідального прийняття рішень про укладання угод публічно-приватного партнерства між громадами та бізнесом за дієвої участі населення у прийнятті рішень з використанням інформаційно-комунікативних можливостей сучасних господарських платформ. Отже, за умови інтеграції природних ресурсів у господарський обіг як економічних активів, вони стають дієвим фактором забезпечення просторового розвитку, виступаючи, з одного боку, сировинним фактором організації та забезпечення виробництва як предмет праці і засіб виробництва, з іншого – джерелом природної та інших видів ренти, які можуть стати чинником забезпечення сталості економічного розвитку як на місцевому, так і на регіональному та загальнодержавному рівнях.

Передусім перетворення ресурсу на актив стосується інституціональної його інтеграції у просторову систему, тобто надання права суб'єкту господарювання та іншим носіям складових права власності використовувати природний ресурс у господарській діяльності та отримувати і присвоювати дохід від природокористування через відповідний організаційно-економічний механізм за рахунок упорядкування характеру взаємодії між собою економічних одиниць задля підвищення рівня конкурентоздатності територіальних утворень і забезпечення сталості їх розвитку. В умовах загальної неспроможності публічного сектору ефективно використовувати природні ресурси у господарській діяльності, передусім через брак інвестиційних ресурсів і відсутність кваліфікованого управління, переведення природного ресурсу в розряд повноцінного активу пов'язано з розвитком ППП за участю підприємницьких структур за рахунок природних ресурсів територіального утворення, насамперед об'єднаної територіальної громади як повноцінного муніципалітету.

Механізмами ППП природні ресурси як активи надаватимуться в управління підприємницьким структурам органами територіального управління загальнодержавного або нижчих рівнів (регіональний, муніципальний) за участю або під контролем структур публічного управління згідно з сформованим суспільним замовленням у межах практики управління природними ресурсами за участю місцевих громад. Це має відбуватися на основі системно-орієнтованого впорядкування просторового розвитку з ідентифікацією прав природокористування в управлінському просторі територіального утворення відповідного рангу (регіонального, локально-муніципального) через механізми децентралізації управлінських повноважень і створення передусім сучасної інформаційної, виробничої, соціальної та інституціональної інфраструктури (тобто бізнес-екосистеми) території. Багато в чому така бізнес-екосистема може мати гнучкий, кластерний характер і створюватися, враховуючи фактори публічно-приватних партнерських взаємодій і суспільного замовлення, які формуватимуть місцеву публічну політику щодо використання природних ресурсів як активів і джерел розвитку територій, з одного боку, через майбутній попит на проектні продукти у вигляді пропонованих на ринку для споживачів товарів або послуг, а для підприємств – продуктів проміжного споживання, а з іншого – через визначення шляхів його задоволення механізмами залучення бізнесу до процесу природокористування (рис. 2).

При цьому необхідно зосередити увагу на тому, що саме природні ресурси є фактично базовим ресурсним джерелом для території будь-якого системного рангу – від територіальної громади до країни загалом або наднаціонального утворення, оскільки природні ресурси завжди є тією чи іншою мірою представленими на певній території як мінімум просторовим земельним ресурсом і забезпечують

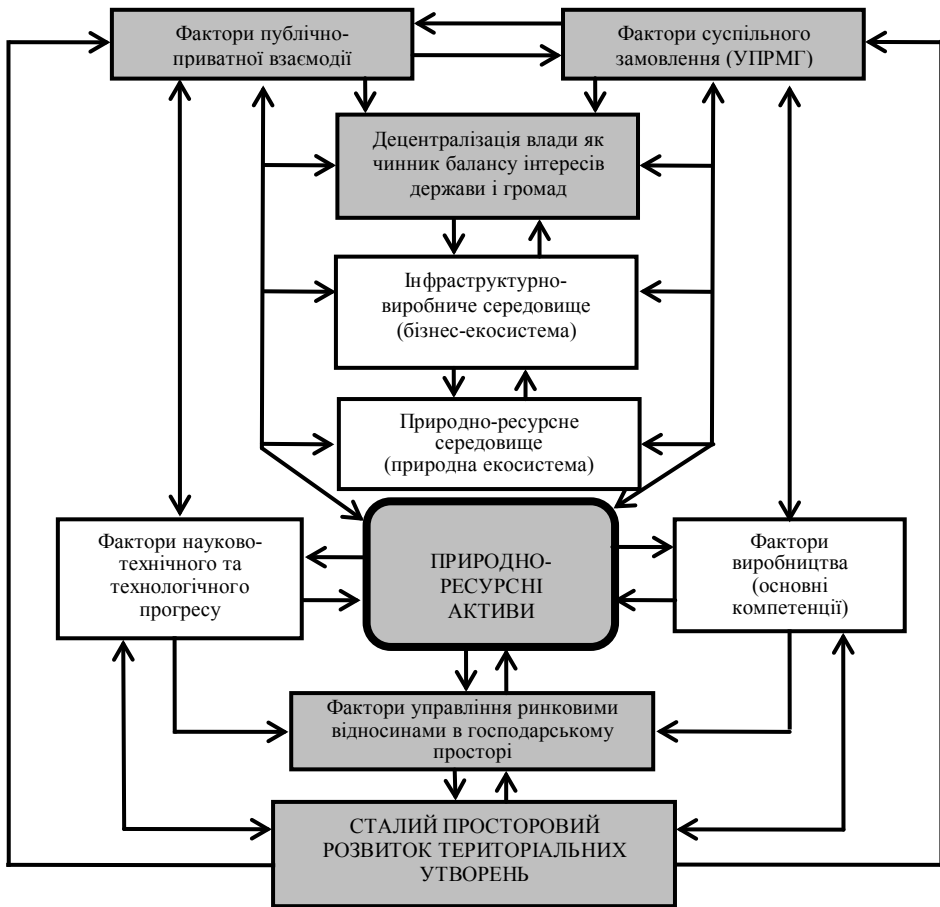

Рис. 2. Природно-ресурсні активи у системі забезпечення сталого просторового розвитку територіальних утворень

Побудовано авторами.

розвиток інших компонентів продуктивних сил, створюючи і забезпечуючи умови та ресурси для просторового розвитку загалом. На їх базі через механізми ППП формуватиметься бізнес-екосистема території за принципами зустрічно-корпоративного управління (бізнес-екосистема управляється як «зверху» так і «знизу», за ініціативи та участю бізнесу й населення через кластерно-корпоративні зв'язки); інтегрованого структурного управління (платформний підхід: використання активів на основі інтегративних інформаційних платформ як місць зустрічі і реалізації інтересів економічних агентів); проективного управління діяльністю (об'єктивізація економічних інтересів і намірів суб'єктів господарювання щодо використання природних ресурсів з позицій ефективності та сталості соціо-еколого-економічних систем); мережевої колаборації (спільна діяльність для досягнення загальних цілей зі спільним використанням ресурсів, обміном знаннями, досягненням консенсусу та поділом вигод) і публічно-приватної співпраці (взаємодія влади, бізнесу і громадських структур на основі контрактних форм співпраці або спільної діяльності у використанні природних активів як

джерел вигод), управління природними ресурсами за участю місцевих громад (європейські концепти УПРМГ, «належного врядування» тощо).

Пропозиції про здійснення ППП щодо об'єктів комунальної власності готуються відповідними органами місцевого самоврядування або особами, які можуть бути приватними партнерами, і подаються на розгляд сільських, селищних, міських, районних чи обласних рад або до уповноважених ними органів. При цьому важливо провести аналіз ефективності його здійснення шляхом обґрунтування соціально-економічних й екологічних наслідків, порівняння основних показників реалізації проекту – рентабельності, рівня витрат, якості послуг тощо, виявлення ризиків, визначення форми реалізації ППП.

Вказаний концепт має вагомe прикладне значення під час організації спільної діяльності об'єднаних територіальних громад і місцевого бізнесу, оскільки в умовах неспроможності публічного сектору вирішити питання розвитку територій саме через форми, механізми і інструменти ППП можливо забезпечити прискорений розвиток бізнес-екосистем територіальних громад і регіонів і закласти умови для розвитку неоіндустріальної платформної економіки європейського типу, спрямованої на чистий добробут. Отже, євроінтегративний тип управління сталим розвитком країни та її територій базується на принципі просторового управління економікою за платформним підходом, коли інструментом управління становиться значною мірою кероване середовище бізнес-комунікацій з відповідними регуляторами, а об'єктами регулювання є не тільки і не стільки структури господарювання та їх діяльність, скільки активи та їх інвестиційна привабливість, як об'єкти, на яких концентрується увага публічних і бізнес-структур. Основними засобами забезпечення сталого просторового розвитку у новому управлінському концепті є економіко-правові та фінансові інструменти доступу до активу як джерела доходу, включаючи весь спектр інструментарію публічно-приватної співпраці.

На основі аналізу досвіду країн (США, Великої Британії, Франції, Польщі, Італії тощо), що ефективно використовують публічно-приватне партнерство, визначено пріоритетні для нього сфери національного господарства України, а саме: житлово-комунальний сектор, включаючи водне, лісопаркове господарство, ландшафтне впорядкування територій тощо; сектор відпочинку та рекреації, включаючи курортне господарство; виробнича та соціальна інфраструктура, включаючи дорожньо-транспортне господарство, зв'язок та телекомунікації, енергетичне господарство тощо; сфера сільського та лісового господарства та інші сфери використання природних ресурсів як джерел товарної сировини.

Пріоритетними напрямками розбудови ППП в Україні у сфері господарського обігу природних активів є: спільне використання їх як джерел доходу, організація підприємницької діяльності та фінансування проектів залучення в обіг природних ресурсів; публічна їх підтримка, довічне управління природними об'єктами / комплексами приватними структурами, дієвості діяльність, організація платформ ППП для ефективної взаємодії влади, бізнесу, громадських об'єднань на основі сучасних електронно-інформаційних систем, включаючи громадські бюджети, інвестиційні портали регіонів для формування та фінансування проектів просторового розвитку з використанням механізмів ППП.

При цьому актуальними для України головними європейськими напрямками сталого просторового розвитку, що забезпечуються Радою Європи та керівництвом ЄС, відповідальним за просторове планування (The European Conference of Ministers responsible for regional/spatial planning – SEMAT), є: удосконалення європейського просторового планування; урбанізація, регіональне перспективне планування та розвиток сільськогосподарських районів; просторове планування у приморських регіонах; упровадження раціонального землекористування як основи та фактора просторового розвитку; стале просторове планування та охорона водних

ресурсів; створення мережевих структур і платформ для забезпечення сталого територіального розвитку європейського континенту та інші. Також необхідно вказати на три стратегічні напрями політики просторового / регіонального розвитку по лінії Європейського Союзу, а саме: розвиток збалансованої та поліцентричної міської системи і нових відносин між містом і селом; забезпечення паритету доступу до інфраструктури і знань; сталий розвиток, розумне управління і захист природи і культурної спадщини країн-членів ЄС.

Перспективи та проблематика розвитку публічно-приватних форм просторової організації спільної господарської діяльності влади і бізнесу, з наших позицій, пов'язується із запровадженням в Україні європейських форм управління просторовим розвитком за участю бізнес-структур і громадських об'єднань за типом Агенцій регіонального розвитку (RDA) Великобританії та Територіальних агентств розвитку Німеччини, включаючи проектні офіси публічно-приватного партнерства, на базі яких є можливим створення в майбутньому кластерно-корпоративних форм управління природокористуванням на основі різноманітних інструментів ППП як контрактного формату, так і у форматі спільної господарської діяльності бізнесу та публічного сектору, використовуючи досягнення теорії бізнес-екосистем, можливості інтерактивних електронних геоінформаційних систем та принципи і підходи платформної економіки.

Також варто зупинитися і на проблемах запровадження в Україні європейських інструментів співробітництва влади і бізнесу. Так, загальносистемними проблемами імплементації ППП в Україні є: низький рівень розвитку національної економіки щодо країн-членів ЄС, несприятливий інвестиційний клімат, недосконала правова база та інституційне середовище ППП, незавершена децентралізація влади та об'єднання громад, корупційні пастки, високі ризики; обмежені можливості державної фінансової підтримки; висока ціна капіталу та відсутність фінансового гарантування інвестицій; відсутність податкових стимулів і недосконалість організаційно-економічного механізму ППП як інструменту реалізації програм і проектів регіонального розвитку; відсутність ефективного кадрового та інформаційно-технологічного забезпечення. Також існують і точки гальмування впровадження механізмів ППП в окремих сферах використання природних ресурсів (водо-, земле-, надро-, лісокористування тощо), пов'язані з особливостями функціонування відповідних галузевих природно-господарських комплексів, які здебільшого стосуються недосконалості і неузгодженості між собою різних правових актів, наявності мораторію на вільний обіг земель сільгосппризначення, невідповідних для бізнесу умов природокористування, непрозорості прийняття рішень щодо надання дозволів на використання природних ресурсів, недосконалих їх розподілу за значенням для держави тощо, що звужує, відповідно, можливості влади і бізнесу для співпраці у цій царині.

Основним шляхом удосконалення економіко-правових умов ППП у використанні природних ресурсів в Україні є такий, за якого в умовах децентралізованого управління економікою та розширення прав громад у використанні природних активів основним провідником господарської діяльності за участю природних активів має стати ефективний приватний чи публічно-приватний користувач на правах орендно-довірчого управління, на основі відносин концесії чи на правах дії угоди про розподіл продукції, або через створення спільного державно-приватного підприємства чи проектної компанії з обов'язковою державною участю тощо. Для виправлення ситуації з недостатністю прав територіальних громад щодо використання природних ресурсів як активів просторового розвитку визначено доцільність передачі їм тих природних об'єктів, щодо яких на загальнодержавному рівні влади не забезпечуються можливості ефективного їх використання і охорони з відповідним суттєвим розширенням прав територій щодо укладання угод ППП

та вдосконаленням регламентів щодо реалізації їхніх прав на залучення в обіг природних ресурсів.

Як підсумок, необхідно зауважити, що базовим підґрунтям для реалізації моделі публічно-приватного партнерства для місцевих громад України мають стати: демократизація системи управління, подолання корупційних явищ, забезпечення прозорості ухвалення рішень, поширення принципів представницької демократії; завершення об'єднання територіальних громад, формування планів розвитку, бюджетів, реалізація проектів місцевого розвитку; посилення участі громадян у реалізації місцевої політики; розвиток неурядових організацій, що надасть змогу громадянам консолідовано брати участь у житті громади, впливати на рішення, удосконалив структуру місцевого самоврядування, забезпечить його незалежність від центру, урядових структур і зовнішніх джерел фінансування; забезпечення ефективної співпраці між державним і недержавним секторами, широке застосування концепту публічно-приватного партнерства як дієвого засобу вирішення нагальних місцевих завдань господарювання.

Висновки. На майбутнє реалізація євроінтеграційних прагнень України є неможливою без забезпечення її сталого просторового розвитку й збалансування екологічної, економічної та соціальної його складових, для чого варто застосувати на основі закордонного досвіду найсучасніші механізми природно-ресурсного менеджменту в умовах децентралізованого управління економікою шляхом, по-перше, запровадження інноваційних механізмів системної економіки («зеленої», «синьої», «платформної», «наноекономіки» та ін.); по-друге, децентралізаційних перетворень і передачі значною мірою на місця повноважень щодо використання у господарському обігу природних активів, і, по-третє, залучення влади і бізнесу до співпраці через механізми ППП в обох його базових європейських форматах – договірному та інституціональному.

Загальний євроінтеграційний концепт управління сталим просторовим розвитком України розуміється при цьому як створення відповідної системи, що забезпечуватиме на основі децентралізованого, відповідально-сталого управління природними ресурсами за участю місцевих громад високоефективну їх інтеграцію до господарського обігу через різноманітні механізми ППП так, щоб для кожної складової господарського простору через платформу взаємодії публічних, приватних структур і населення було обрано ті механізми ППП, якими забезпечуватиметься якнайефективніше залучення природних ресурсів до господарського обігу як активів, організація виробництва, отримання високих доходів від природокористування та їх ефективний розподіл в інтересах усіх учасників економічної діяльності.

Необхідно наголосити на важливості формування в регіонах і громадах бізнес-екосистем гнучкого, кластерного характеру, враховуючи фактори публічно-приватних партнерських взаємодій і суспільного замовлення, які формуватимуть місцеву публічну політику щодо використання природних ресурсів як активів і джерел розвитку територій, з одного боку, через майбутній попит на проектні продукти у вигляді пропонованих на ринку для споживачів товарів або послуг, а для підприємств – продуктів проміжного споживання, а з іншого – через визначення шляхів його задоволення публічно-приватними механізмами залучення бізнесу до процесу природокористування.

На сьогодні перспективним є запровадження в Україні європейських форм управління просторовим розвитком за участю бізнес-структур і громадських об'єднань за типом Агенцій регіонального розвитку (RDA) Великобританії та Територіальних агентств розвитку Німеччини, включаючи проектні офіси публічно-приватного партнерства, на базі яких є можливим створення кластерно-корпоративних форм управління природокористуванням як екосистем на основі різноманітних інструментів ППП.

Основним шляхом удосконалення економіко-правових умов ППП у використанні природних ресурсів в Україні є інституціональний – через розширення прав громад у використанні природних активів і створення окремої структури – ефективного приватного чи публічно-приватного користувача або на правах орендно-довірчого управління, на основі відносин концесії чи на правах дії угоди про розподіл продукції, або через створення спільного державно-приватного підприємства чи проектної компанії з обов'язковою державною участю тощо, для чого необхідно відповідним чином удосконалити національне законодавство про ППП, природні ресурси та права громад у використанні природних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту, прийняті на 12-й Сесії Європейської конференції міністрів, відповідальних за регіональне планування, 7-8 вересня 2000 р., Ганновер. *CEMAT*: сайт. URL: <https://rm.coe.int/168070018e>
2. ESDP European Spatial Development Perspective Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the EU. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. *European Commission*: Website. 1999. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/sum_en.pdf
3. Bovaird T. Public-private partnerships: from contested concept stop reverent practice. *International Review of Administrative Sciences*. 2004. Vol. 70(2). Pp. 199-215.
4. Hodge G. A., Greve C. Public-private partnerships: an international performance review. *Public Administration Review*. 2007. Vol. 67(3). Pp. 545-558.
5. Kwak Y. H., Chih Y., Ibbs C. W. Towards a comprehensive understanding of public private partnerships for infrastructure development. *California Management Review*. 2009. Vol. 51(2). Pp. 51-78.
6. Peters B. G. With a little help from our friends: public-private partnerships as institutions and instruments. *Partnership in urban governance. European and American Experiences*. Palgrave: Basingstoke, 1998. Pp. 11-33.
7. Van Huijstee M. M., Francken M., Leroy P. Partnerships for sustainable development: a review of current literature. *Environmental Sciences*. 2007. Vol. 4(2). P. 75-89.
8. Шарингер Л. Новая модель инвестиционного партнерства государства и частного сектора. *Российский экономический журнал*. 2004. №9/10. С. 41-52.
9. Кредісова А. І., Білоус А. О. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та його використання в Україні. *Економіка України*. 2016. №2. С. 4-15.
10. Дутко Н. Г. Європейський досвід державно-приватного партнерства. *Державне управління: теорія та практика*. 2010. №1. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10dngdvp.pdf>
11. Підгаець С. В. Європейський досвід застосування моделей державно-приватного партнерства. *Журнал європейської економіки*. 2011. Т. 10 (№3). С. 291-305. URL: <http://jeej.tneu.edu.ua/index.php/ukjee/article/viewFile/480/458>
12. Хусаїнов Р. В. Моделі державно-приватного партнерства: закордонний досвід та перспективи для України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Науки: економіка, політологія, історія*. 2015. № 4(224). С. 123-152.
13. Запатріна І. В., Лебеда Т. Б. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні. *Економіст*. 2011. № 3. С. 52-58.
14. Клевцевич Н. А. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/41.pdf
15. Павлюк К. В., Дегтярь Н. В. Державно-приватне партнерство як механізм фінансування збереження екосистем. *Фінанси України*. 2012. № 9. С. 83-93.
16. Сментина Н. В., Клевцевич Н. А. Роль ДПП у забезпеченні збалансованого розвитку територіальних соціально-економічних систем. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: Економіка*. 2017. № 5(194). С. 39-45.
17. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. *Законодавство України*: сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
18. Про концесії: Закон України від 16.07.1999 р., 997-XIV. *Законодавство України*: сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14>
19. Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг: Закон України від 14.12.1999 р. № 1286-XIV. *Законодавство України*: сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-14>
20. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 р. № 1039-XIV. *Законодавство України*: сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14>

References

1. Kerivni pryntsyipy staloho prostorovoho rozvytku Yevropeys'koho kontyentu [Guiding Principles for the Sustainable Spatial Development of the European Continent] (2000). Adopted at the 12th Session of the European Conference of Ministers responsible for regional planning, 7-8 September 2000 in Hanover]. *SEMAT*: Website. Retrieved from <https://rm.coe.int/168070018e> [in Ukrainian].
2. ESDP European Spatial Development Perspective Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the EU (1999). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. *European Commission*: Website. Retrieved from https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/sum_en.pdf
3. Bovaird, T. (2004). Public–Private Partnerships: from Contested Concepts to Prevalent Practice. *International Review of Administrative Sciences*, 70 (2), 199-214.
4. Hodge, G. A., & Greve, C. (2007). Public-Private Partnerships: An International Performance Review. *Public Administration Review*, 67 (3), 545-558.
5. Kwak, Y. H., Chih, Y. Y., & Ibb, C. W. (2009). Towards a Comprehensive Understanding of Public Private Partnerships for Infrastructure Development. *California Management Review*, 51(2), 51-78.
6. Peters, B. G. (1998). With a little help from our friends: public-private partnerships as institutions and instruments. In *Partnerships in urban governance: European and American experiences*: (pp. 11-33). Palgrave: Basingstoke.
7. Van Huijstee, M. M., Francken, M. & /leroy, P. (2007). Partnerships for sustainable development: a review of current literature. *Environmental Sciences*, 4(2), 75-89.
8. Sharinger, L. (2004). Novaya model' investitsionnogopartnerstvagosudarstvaichastnogosektora [A new model of investment partnership between the state and the private sector]. *Rossiyskiy ekonomicheskyy zhurnal – Russian Economic Journal*, 9/10, 41-52. [in Russian].
9. Kredisov, A. I., & Bilous, A. O. (2016). Derzhavno-pryvatnepartnerstvo: svitovyvydosvid ta yohovykorystannya v Ukraini [Public-private partnership: world experience and its use in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2, 4-15.[in Ukrainian].
10. Dutko, N. H. (2010). Yevropeys'kyy dosvid derzhavno-pryvatnoho partnerstva [European experience of public-private partnership]. *Derzhavne upravlinnya: teoriya ta praktyka – Public administration: theory and practice*, 1. Retrieved from <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10dngdprv.pdf> [in Ukrainian].
11. Pidhayets, S. V. (2011). Yevropeys'kyy dosvid zastosuvannya modeley derzhavno-pryvatnoho partnerstva [European experience in applying public-private partnership models]. *Zhurnal yevropeys'koyi ekonomiky – Journal of the European Economy*, 10(3), 291-305. Retrieved from <http://jeej.tneu.edu.ua/index.php/ukjee/article/viewFile/480/458> [in Ukrainian].
12. Khusayinov, R. V. (2015). Modeli derzhavno-pryvatnohopartnerstva: zakordonnyy dosvid ta perspektyvy dlya Ukrainy [Models of public-private partnership: foreign experience and perspectives for Ukraine]. In *Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu. Nauky: ekonomika, politolohiya, istoriya [Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University. Sciences: economics, political science, history]: Vol. 4(224)* (pp. 123-152). Retrieved from http://n-visnik.oneu.edu.ua/files/archive/nv_4_224_2015.pdf [in Ukrainian].
13. Zapatrina, I. V., & Lebeda, T. B. (2011) Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak factor ekonomichnoho zrostannya ta problemy yoho rozvytku v Ukraini [Public-private partnership as a growth factor and problems of its development in Ukraine]. *Ekonomist – Economist*, 3, 52-58. [in Ukrainian].
14. Klyevtsyevych, N. A. (2017). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument regional'noho rozvytku [Public-private partnership as an instrument for regional development]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economics and Society*, 9. Retrieved from http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/41.pdf [in Ukrainian].
15. Pavlyuk, K. V., & Dehtyar, N. V. (2012). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak mekhanizm finansuvannya zberezheniya ekosystem [Public-private partnership as a mechanism for financing the conservation of ecosystems]. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 9, 83-93. [in Ukrainian].
16. Smentyana, N. V., & Klyevtsyevych, N. A. (2017). Rol' DPP u zabezpechenni zbalansovanoho rozvytku terytorial'nykh sotsial'no-ekonomichnykh system [The role of PPP in ensuring balanced development of territorial socioeconomic systems]. In *Visnyk Kyivivs'koho natsional'noho universytetu im. Tarasa Shevchenka: Ekonomika [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv: Economics]: Vol. 5(194)* (pp. 39-45). [in Ukrainian].
17. Pro derzhavno-pryvatnepartnerstvo [On public-private partnership] (2010). Law of Ukraine, adopted on 2010, Yul 1, 2404-VI. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> [in Ukrainian].
18. Pro kontsesiyi [On concessions] (1999). Law of Ukraine, adopted on 1999, Yul 16, 997-XIV. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14> [in Ukrainian].
19. Pro kontsesiyinabudivnytstvo ta ekspluatatsiyu avtomobil'nykh dorih [On concessions for the construction and operation of highways] (1999). Law of Ukraine, adopted on 1999, Dec 14, 1286-XIV. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-14> [in Ukrainian].

20. Pro uhody pro rozpodil produktsiyi [On production-sharing agreements] (1999). Law of Ukraine, adopted on 1999, Sep 14, 1039-XIV. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14> [in Ukrainian].

Khvesyk M. A., Bystryakov I. K., Klynovi D. V. Eurointegration concept for ensuring sustainable spatial development of Ukraine.

The article is devoted to the conceptual approaches to the realization of Ukraine's European integration aspirations through the provision of its sustainable spatial development by the innovative mechanisms of the systemic economy, decentralization and the involvement of power and business cooperation through the mechanisms of public-private partnership. The purpose of the publication is to outline the general European integration concept of ensuring sustainable spatial development of Ukraine, which is built on the application of various forms of public-private partnership (PPP) instruments in the current public sector insolvency to ensure sustainable and balanced development of the territories and their competitiveness in a global economy. The main way of improving the economic and legal conditions of PPP in the use of natural resources in Ukraine should be an institutional way. According to this approach, the main conductor of economic activities with the natural assets should be a separate structure - an efficient private or public-private user in conditions of the expansion of community rights in the use of natural assets. The prospects and issues of the development of public-private forms of spatial organization of joint activities of government and business are associated with the introduction of European spatial development management forms with the participation of business structures and public associations based on the type of Regional Development Agencies (RDAs), including project offices of public-private partnership and using the achievements of the business ecosystem theory, the possibilities of interactive electronic geographic information systems and principles and approaches of the platform economy in the future. The basis for implementing the public-private partnership model for the local communities of Ukraine should be: democratization of the management system; overcoming corruption phenomena; ensuring transparency of decision-making; spreading the principles of representative democracy; completion of association of territorial communities; formation of plans and realization of projects of local development; strengthening of citizens' participation in the implementation of local policies; development of non-governmental organizations; ensuring effective cooperation between the public and non-governmental sectors and widespread use of the concept of public-private partnership as an effective mean of solving urgent local economic, social and ecological problems.

Keywords: Eurointegration, sustainable spatial development, natural resources, public-private partnership.

Хвесик Михайло Артемович – доктор економічних наук, професор, академік Національної академії аграрних наук України, директор Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» (e-mail: reception.ecos@gmail.com, ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4306-4904>).

Khvesyk Mykhailo Artemovych – Doctor of Sciences (Econ.), Professor, full member of the National Academy of Agricultural Sciences of Ukraine, Director of the Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of NAS of Ukraine.

Бистряков Ігор Костянтинівич – доктор економічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, завідувач відділу комплексної оцінки та управління природними ресурсами Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» (e-mail: bystryakoveco@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6482-7099>).

Bystryakov Ihor Kostyantynovych – Doctor of Sciences (Econ.), Professor, Deputy director for scientific work, Head of the Department of integrated assessment and management of natural resources of the Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of NAS of Ukraine.

Клиновий Дмитро Віталійович – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент, провідний науковий співробітник відділу комплексної оцінки та управління природними ресурсами Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» (e-mail: klinovoy@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3034-8097>).

Klynovi Dmytro Vitaliyovych – Ph.D. (Econ.), Senior Researcher, Leading Researcher of the Department of integrated assessment and management of natural resources of the Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of NAS of Ukraine.

Надійшло 18.12.2018 р.